

Moderkällan för brokirisen funnen

Bengt Oldhammer, Orsa

År 1983 rapporterade Arne Granerot några smärre förekomster av brokiris, *Iris versicolor*, från Alderängarna i Mora. Jag minns att han berättade för mig att han trodde att den kunde ha kommit från någon trädgård uppströms Österdalälven vid Säs. Jag tänkte inte mer på saken och 30 år passerade.

Under dessa år har jag på senare tid rapporterat arten (eller antecknat i min fälthandbok åtminstone) från främst Alderängarna, Dynggrav, revlar längs Österdalälven, Sollerön och senast Rättvik vid Enåns mynning. Irisen verkar väl rustad att sprida sig längs vattendrag och sjöar.

Brokirisen är oerhört vacker och varje gång jag ser den väcks en romantisk ådra. Det står nämligen att läsa om den i *Walden* av Thoreau. Thoreau beskriver hur den besöks av kolibrier och att ”färgen på de blåaktiga bladen och blommorna, och i synnerhet speglingarna av dessa, står i perfekt harmoni med det blågröna vattnet”.

Nåväl. Den 5 juli 2012 inventerade jag i Säs åt Mora kommun och såg ganska nära Säsåns utlopp bland missne och skogssäv något som blänkte blått (6771989/1423416) . Längre fram längs ån fanns mer. I min iver och glädje gav jag Lundhagskängorna och Grönlandsbyxorna en chans att göra rätt för sig. Jag klafsade ner i dyn och vattnet och kände hur lyckan växte när kängorna och byxorna blev allt skitigare. Och se, där stod inte hundrade utan tusende och åter tusende av blad, prydda med blåa irisblommor. Mitt i blomningen dessutom. En tjusig och oväntad upplevelse. Med det där lilla extra som förgyller.

Ursprung och spridning

Förekomsten vid Säs är nog ett av Sveriges större bestånd, i alla fall det största i Dalarna. När den kom till Säs och hur är okänt. Kanske med en amerikaresenär? Mot detta talar uppgifter om att första vildväxande fyndet i Sverige gjordes 1960, vilket emellertid inte säger när den först togs i odling.

Brokirisien klassas av limnologer som ogräs, men ännu inte som invasiv som exempelvis det introducerade jättegröet. Vid Säs kan man nog ändå säga att brokirisen uppträder mer eller mindre invasivt på den korta sträcka där den växer.

Växten är helt klart under spridning, vilket inte minst konstaterades under en strandinventering som jag gjorde 2012 vid Siljan och Orsasjön. Flest fynd gjordes vid västra Siljan, förmodligen som en effekt av att de förhärskande vindarna kommer från väster? På samma strand i närheten av Garsås där jag gjorde flera fynd hittades också ganska gott om vinddrivna golfbollar (!), troligen från Sollerön eller golfbanan i Mora.

Endast enstaka fynd av brokiris har gjorts på Sollerön och östra sidan av Siljan. Ännu inget fynd inne i Vikaviken och dess fjärdar, ej heller några fynd från Orsasjön. Allt detta styrker att Säs verkligen är moderlokalen. Det är därifrån brokirisen sprider sig längs älven och ner till Siljans stränder för vidare färd söderut.

Brokiris är en växt som härstammar från östra Nordamerika men som har etablerat sig i Sverige och är under spridning. Nu är den på gång i Österdalälven och snart troligen längs Dalälven. Håll ögonen öppna. Bladens blåaktiga ton och ganska breda blad skiljer den från strandiris och höjden är kortare än hos gul svärdsilja.

Karta över alla rapporterade fynd av brokiris i Dalarna. De flesta från Siljan gjordes under juli 2012. Ur DABS databas.